

Proslov předsedkyně poroty

Vážení a milí překlady tvořící, redigující, opravující, ilustrující, sázející, tisknoucí, vydávající, sponzorující, recenzující, prodávající, půjčující, kupující a čtoucí, zkrátka a dobře vy všichni překladumilovní a překládání holdující, děkuji vám, že jste přišli oslavit spolu s námi překladatelský svátek spojený s udělováním Ceny Josefa Jungmanna, která letos slaví Kristova léta. Pevně doufám, že to nevěstí nic neblahého a že po vyhlášení cen nebude porota ukřižována.

Hned na úvod mám pro vás velice dobrou zprávu: překlad krásné literatury v Čechách, na Moravě i ve Slezsku je, navzdory mnohým protivenstvím a nepříznivým prognózám, i nadále v dobré kondici, jak se dnes říká. Což je zásluha těch, kteří této značně návykové činnosti propadli a nemůžou bez ní žít, třebaže uživit se jejím provozováním je takřka nemožné a pro překladatele na volné noze by se měla spíše zavést zkratka OSNČ. Ano, přiznejme si, že překládání krásné literatury je droga, a třebaže si často umiňujeme, že s ním nadobro skončujeme, svým blízkým slibujeme, že toho už necháme, puzení k překladu je silnější než my a my se tak znovu a znovu propadáme do překladatelského rauše.

A jen díky tomu vyšla i v loňském roce péčí velkých, menších i docela malých nakladatelství celá řada pozoruhodných překladových titulů a o některých z nich za chvíli uslyšíme. Je třeba pochvalně zmínit, že díky iniciativám Obce překladatelů a Překladatelů Severu se překladatelé v loňském roce zas o trochu lépe zviditelnili, což je moc dobře, neboť mnohým čtenářům je stále ještě nutné připomínat, a některým recenzentům dokonce vtloukat do hlavy, že pokud se jim kniha nějakého zahraničního autora četla jako víno, vděčí za to překladateli a často i jeho takzvaným druhým očím. K druhým očím mi dovoluji kratičkou vsuvku: Ocenění

dnes předáme překladatelům, ale možná je načase uvažovat i o akcích na podporu vymírajícího druhu redaktorského a korektorského. S poděkováním chci v této souvislosti zmínit záslušnou publikaci *Neviditelné řemeslo. Tajemství redakční práce*, kterou loni vydalo nakladatelství Paseka. Připojím ale ještě doušku: Bohužel existují i redaktori neviditelní do té míry, že po sobě v textu nezanechají vůbec žádnou stopu. A jiní, jejichž zásahy přinesou víc škody než užitku. Těch se prosím má výzva netýkala. Konec vsuvky a pojďme k věci.

Než odtajním letošní laureáty, dovoluňte mi představit vám porotu, která letos pracovala ve složení: Šárka Grauová, Hana Kosáková, Michael Půček, Jarka Vrbová, a – jak správně tušíte – předsedala jsem jí já. Kolegyním i kolegovi děkuju za skvělou a přátelskou spolupráci, rovněž děkuju všem externím lektorům, kteří si našli čas a vypracovali odborné posudky, bez nichž bychom byli v mnoha případech bezradní.

Přihlášených titulů se sešlo 80 (jen připomínám, že datum uzávěrky přihlášek příštího ročníku je 15. únor 2025), což je oproti loňským sedmdesáti šesti jen nepatrný nárůst. Ne všechny však postoupily do procesu hodnocení. Některé proto, že jejich překladatelé už hlavní Cenu Josefa Jungmanna získali, a soutěžit tedy nemohou. Je však potěšující, že laureáti neusnuli na vavřínech, překládají s pílí usilovnou dál a v loňském roce vydali nové překlady. Platí to o Pavlu Dominikovi, Jiřím Hanušovi, Anežce Charvátové, Vítu Kazmarovi, Věře Koubové, Zuzaně Mayerové, Jiřím Našinci, Jiřím Pelánovi, Robertu Svobodovi, Kateřině Vinšové, Petru Zavadilovi i o mně.

Porota dále nehodnotila zaslané překlady filozofických a odborných textů, které jsou překladatelsky bezesporu náročné, ale jiným způsobem než překlady beletristické, a měly by mít proto svou cenu, jak na tomto místě už několikrát zaznělo z úst Václava Jamka. Porota letos dále konstatovala, že by stálo za zvážení i zřízení soutěže či alespoň samostatné

kategorie pro překlady takzvaných žánrovek, protože kvalitní překladatelé těchto titulů se významně podílejí na kultivování širších čtenářských mas. Do soutěže o Cenu Josefa Jungmanna dále nebyly zařazeny tituly určené dětským a dospívajícím čtenářům: ty se ucházejí o Zlatou stuhu stejně jako komiksy, které mají navíc i ceny Muriel. A kvůli střetu zájmů vypadly i překlady, na jejichž vzniku se někdo z členů komise podílel, obvykle jako redaktor.

V zastoupení zdrojových jazyků stále výrazně vede angličtina, následovaná francouzštinou a němčinou. Zaznamenali jsme oproti loňsku nárůst počtu překladů z ukrajinštiny, ruštiny a latiny, objevily se i překlady z jazyků, které dosud nesoutěžily (kašubština), či které se objevují sporadicky (lotyština, katalánština, bosenština).

K širším nominacím, kde se počet soutěžních titulů snížil na 20, jsme dospěli v květnu, vybrané publikace bylo možné vidět vystavené na Světě knihy. Volba je pokaždé nesnadná, porota vždy kromě hodnocení kvality překladu přihlíží i ke kvalitě a mimořádnosti originálu a k přínosu překladu v domácím kontextu. U zavedených autorů se hodnotí i význam jednotlivého díla v rámci autorovy tvorby, u překladů vícesvazkových děl se někdy vyčkává dokončení cyklu, překladatelé, kteří soustavně odvádějí nadstandardní výkony a byli za ně již oceněni, musejí někdy ustoupit stejně tak skvělým kolegům dosud neoceněným, a přihlížíme i k výsledkům jiných domácích cen, protože máme vždy více vhodných kandidátů než počet ocenění, což byl letos případ vítěze Magnesie Litery v kategorii překladu, románu *Třetí most*, jehož převodu se excelentně zhostila hungaristka Marta Pató. Pochvalnou zmínku si dále zaslouží následující překladatelky a překladatelé, kteří se umístili v pomyslném semifinále. Jsou to, v abecedním pořadí:

Alena Dvořáková (DELILLO, Don: *Bílý šum*, angličtina)
Viktorie Hanišová (HARATISCHWILIOVÁ, Nino: *Chybějící světlo*, němčina)
Alice Hyrmanová McElveen (O'REGAN, Noel: *Přitažlivost pádu*, angličtina)
Ladislav Nagy (McCARTHY, Cormac: *Pasažér*, angličtina)

Jiřina Vyorálková (CARAGIALE, Mateiu Ion: *Králové ze Starého dvora*, rumunština)
Petra Zikmundová (DESPENTES, *Virginie: Život Vernona Subutexe 1+2*, francouzština)
Jana Zoubková (BÖLL, Heinrich: *Ochranné obklíčení*, němčina)

Těsně pod „stupni vítězů“ pak zůstali:

Tomáš Havel (KERANGALOVÁ de, Maylis: *Život za život*, francouzština)
Jakub Němeček (SAMATAROVÁ, Sofia: *Cizincem v Olondrii*, angličtina)
Anna Sedláčková (IKSTENA, Nora: *Mateřské mléko*, lotyština)
Radka Smejkalová (CLAUS, Hugo: *Smutek Belgie*, nizozemština)

U vícera překladů byla zaznamenána přílišná volnost převodu, na niž se přijde jedině kolací překladu s originálem a která nemá nic společného s opakem otrocké doslovnosti, jde spíše o volbu snazší cesty, té, která v češtině sice dobře zní, ale představuje v porovnání s originálem zkratku, či naopak zbytečnou okliku. I proto je výše zmíněných druhých očí třeba. Je totiž redaktorovým prvořadým úkolem zjistit, že vede jiná, ač třeba namáhavější cesta, a donutit znaveného či zlenivělého překladatele po ní jít.

Ale nebudu déle mudrovat a přistoupím k vyhlášení.

Tedy slyšte:

Stipendium Hany Žantovské

Stipendium Hany Žantovské letos OP uděluje paní **JANĚ KITZLEROVÉ** a panu **VOJTĚCHU FRANKOVI** na překlad poezie **Velemira Chlebnikova *Básně***, kterou vydá nakladatelství Academia.

Krameriův vinš

Krameriův vinš v letošním roce OP uděluje na návrh poroty **paní MONICE LODEROVÉ**, opoře programové činnosti pražského Goethe-Institutu, za dlouholetou spolupráci s Obcí překladatelů a za aktivní podporu překladové literatury.

Sín slávy

Do Síně slávy je v letošním roce uvedena germanistka a bohemistka, překladatelka z němčiny **MICHAELA JACOBSENOVÁ**, držitelka tvůrčích ocenění za rok 2003 a 2013. Věnuje se nejenom překladům beletrie, z nichž můžeme vyzdvihnout např. kongeniální převody Ingeborg Bachmannové či Arno Schmidta, ale překládá rovněž poezii. Její přebásnění německých textů se vždy vyznačují neobyčejnou harmonií formy a obsahu. Patří k těm překladatelům a překladatelkám, kteří obohatili českou knižnici o zásadní díla německojazyčné literatury. Za její práci jí právem přináleží zasloužené uznání a veliké poděkování.

Prémie Tomáše Hrácha

Prémii Tomáše Hrácha porota uděluje **ZDEŇKU POLÍVKOVI** za nápaditý převod románu **Chrise Panatiera Šňůraři**, který v roce 2023 vydalo nakladatelství Host. Sci-fi román vybočující z žánru živým hovorovým jazykem plným vtipu našel ve Zdeňku Polívkovi kongeniálního překladatele. Ten naplno využil možností češtiny dnešních nejmladších k přetlumočení originálního vyjadřování potřeštěného protagonisty a své překladatelské schopnosti pak potvrdil i bravurním vynalézáním nových slov pro Panatierovy meziplanetární reálie i disciplinovaným dohledáváním skutečných názvů desítek podivných živočichů a jejich bizarních tělesných pochodů. *Šňůraři* jsou právě díky jiskřivému jazyku čtenářským zážitkem i pro ty, kteří sci-fi obvykle nečtou.

V letošním roce porota udělila celkem pět tvůrčích ocenění. Laureáty vyhlašuji v abecedním pořadí.

Porota uděluje tvůrčí prémii **MICHALU BRABCOVI** za citlivý a tvůrčí překlad cenami ověřeného románu *Zpívám já a hora tančí* současné katalánské spisovatelky **Irene Solà**, který v roce 2023 vydalo nakladatelství Euskaldun. Překladatel se znamenitě vypořádal se všemi úskalími převodu lyricko-epické skladby, jejíž muzikálnost je deklarována už v názvu a v níž je vznešené promícháno s nízkým a tradice s modernitou. Chorální oslava Pyrenejí, v níž zaznívají hlasy živých i mrtvých, zvířat, rostlin, ale i mraků, stojí na jazyce a jeho zvukomalebnosti, na proměnách rytmu a výrazu: ve špatném překladu by tento text zcela pozbyl kouzlo a stal by se téměř nečitelným. Čeští čtenáři si jej však zásluhou Michala Brabce mohou naplno vychutnat ve všech jeho tónech.

Tvůrčí prémii rovněž získává **JANA VAN LUXEMBURG** za překlad švýcarského románu *Kniha krve* nebinární*ho autora*ky **Kima de L'Horizon**. Knihu vydalo v roce 2023 nakladatelství Host.

Tento v zahraničí velmi oceňovaný, mnohovrstevný autofikční román představoval pro překladatelku bezesporu obrovskou výzvu. Text knihy, sestávající z proudu reflexí, epických pasáží, popisů scén, dialogů a historických textů, není totiž napsaný pouze spisovnou či hovorovou němčinou. Obsahuje rovněž rozsáhlé pasáže v bernském dialektu a sociolekty bohaté na anglické slangové výrazy. Lze konstatovat, že překladatelka se s úskalími textu vypořádala invenčně a s originalitou, která si nezadá s jedinečností experimentálního jazyka Kima de L'Horizon.

Další tvůrčí prémii se porota rozhodla udělit **ALENĚ MACHONINOVÉ** za bravurní překlad prozaického debutu ruské básnířky **Oksany Vasjakinové** *Rána*, který vydalo nakladatelství Maraton. Kniha je v Rusku zakázaná už kvůli svému tématu: hlavní hrdinka a vypravěčka příběhu psaného v první osobě se vyrovnává se svou sexuální orientací. Text však představuje vícevrstevnaté vyprávění: další rovina zpřítomňuje smrt vypravěččiny matky a úsilí se důstojně rozloučit nejen s ní, ale i se způsobem jejího života, důležité jsou kromě reflexe generačních rozdílů také úvahy o paměti a traumatu. Překladatelce se podařilo věrně a s citem přetlumočit tuto rozvětvenost, stejně jako nezakotvenost, nejistotu a otevřenost subjektu vypravěčky.

Tvůrčí přemii dále získává **MILOŠ ŘEZNÍK** za objevný a záslužný překlad románu ***Život a příhody Remusovy. Kašubské zrcadlo***, jehož autorem je **Aleksander Majkowski** a vydalo jej v loňském roce nakladatelství Argo. Toto klíčové dílo kašubské literatury, které vyšlo poprvé roku 1938, líčí putování hlavního hrdiny, laskavého podivína, za ideály a může čtenáři v lečjakém ohledu připomenout Dona Quijota. To však neznamená, že by šlo o vyprávění odvozené: autor do něj organicky včlenil kašubské reálie, místopis, krajinu a kulturu, což překladatel nejen adekvátně převedl, ale po faktografické stránce doprovodil i funkčními komentáři.

Tvůrčí přemii uděluje porota také **LADISLAVU ŠENKYŘÍKOVÍ** za spolehlivý a citlivý převod románu ***Hodiny Iana McEwana***, který v roce 2023 vydalo nakladatelství Euromedia Odeon. Ladislav Šenkyřík pracuje na překladech děl Iana McEwana soustavně a jeho překlady jsou setrvale solidní. Román *Hodiny* je z nich nejrozsáhlejší a klade na překladatele vysoké nároky – co se týče terminologie, stylisticky čistého zachování jazyka příslušné doby (zahrnuje období od šedesátých let 20. století až po dvacátá léta 21. století), ale i úsporného a střízlivého stylu. Děj románu plyne většinou pomalu, skutečná dramata se odehrávají skrytě. Právě to je na překladech McEwana nejnáročnější. Překládat takový text je leckdy těžší než se vypořádat s textem dramaticky úderným a jazykově efektním.

Mimořádná tvůrčí prémie

Mimořádnou tvůrčí přemii letos porota uděluje **MIROSLAVU TOMKOVÍ** za suverénní překlad románu významného ukrajinského spisovatele **Serhije Žadana** ***Depeche Mode***, který vyšel roku 2023 v nakladatelství FRA. Román zachycuje období transformace devadesátých let v prostředí východoukrajinského Charkova, které je líčeno prizmatem několika mladých protagonistů. Kromě konzumace alkoholu a poslechu hudby je spojuje ne zrovna přímá cesta za přítelem, jemuž mají oznámit zprávu o smrti jeho otčíma. Hledání a tápání svým způsobem zrcadlí celou znázorněnou epochu. Mimořádně svěží a vtipné vyprávění, skvěle vystavěné a jakoby z reality odposlouchané dialogy, citlivé přechody mezi spisovností a slangem náctiletých, střídání lyrického líčení a syrových pasáží se překladateli podařilo vystihnout až kongeniálním převodem.

CJJ

Cenu Josefa Jungmanna za rok 2023 porota uděluje **MICHALU CTIBOROVI** za nový překlad jednoho ze stěžejních děl antické literatury, **Vergiliova** eposu *Aenéis*, který v loňském roce vydalo nakladatelství Argo.

Pustit se do překladu bezmála deseti tisíc latinských veršů vyžaduje odvahu, jeho dokončení chce vytrvalost a ke zdaru takového podniku je třeba erudice, filologické solidnosti a talentu. Vzhledem k tomu, že Michal Ctibor disponuje všemi zmíněnými předpoklady, můžeme si přečíst *Aeneidu* v současné češtině, v níž se setkává vzletnost se strohou vznešeností i s mluvňou jadrností. Autor nové české verze *Aeneidy*, již doprovodil poznámkovým aparátem i zasvěcenou předmluvou, mimořádně zdařile skloubil narativní plynulost s českou přízvučnou nápodobou antického hexametru a vyhnul se přitom šroubovaným konstrukcím a nepřirozenému slovosledu, které snahu dostat antickému veršovému rozměru často provází. Výsledný překlad je čtivý a srozumitelný a zároveň i rytmicky plynulý a libozvučný, přičemž se po obsahové stránce nevzdaluje originálu. Za přínos k oživení a kultivování kořenů naší kultury náleží Michalu Ctiborovi ocenění nejvyšší.

Ceny jsou rozdány, sláva vítězům a čest všem soutěžícím, děkuji vám za pozornost a nyní si poslechněme ukázkou z vítězného překladu v přednesu Petra Gojdy.

Pěkný večer.

Alice Flemrová